

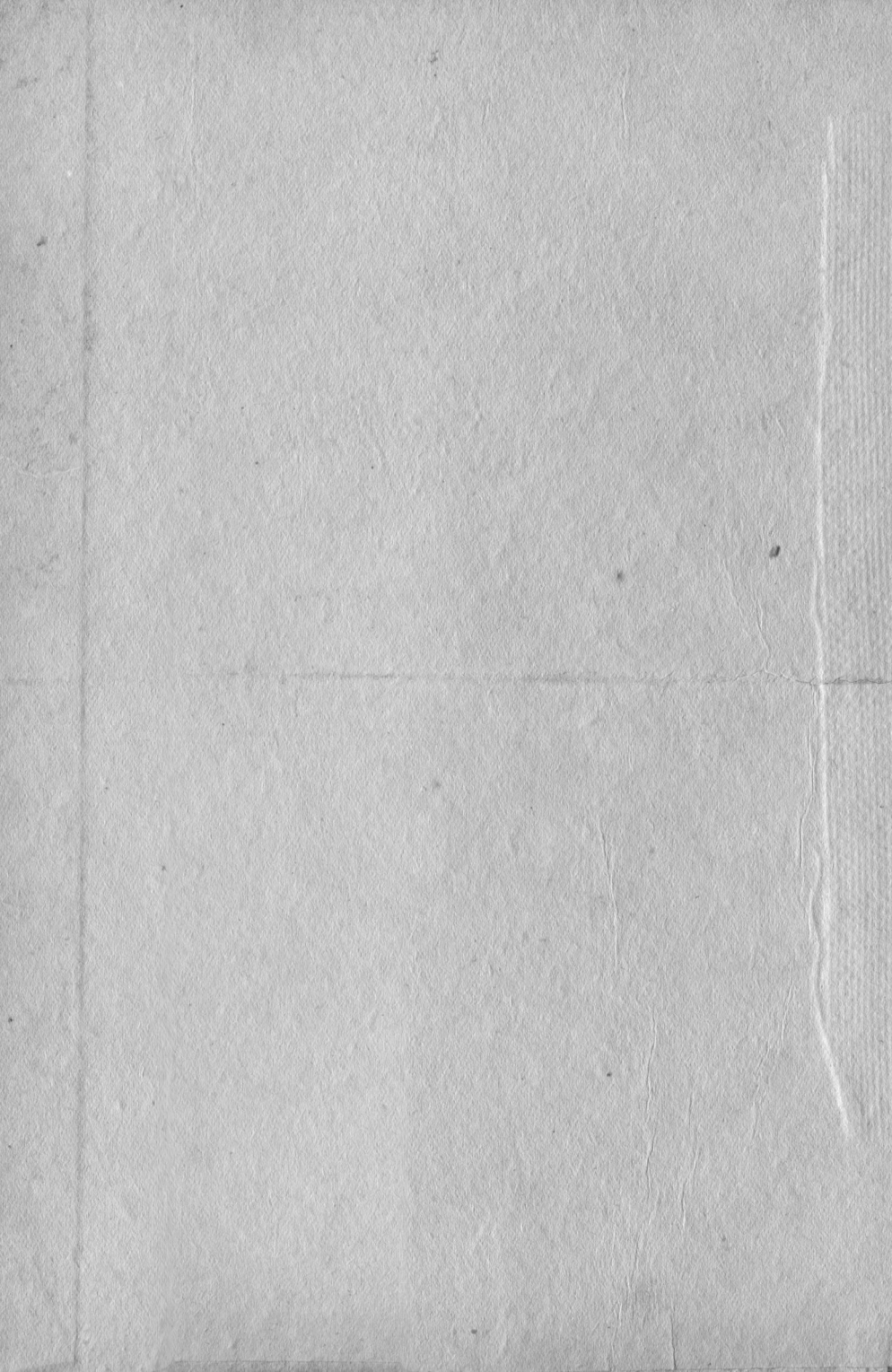


Г. БЕРЕЖЪЕВ да I. ЖЕРЕБЦОВ

# БУЖВАР

ГРАМОТАО ВЕЛОДАН  
ШКОЛАЛЫ

КОМІ ГОСИЗДАТ  
СЫКТЫВКАР 1935



Г. И. ТЕРЕНТЬЕВ da I. B. ЖЕРЕБЦОВ

# Б У К В А Р

ГРАМОТАӦ ВЕЛӦдан ШҚОЛАЛЫ

*Шуӧс лезны коми Облоно*

КОМИ ГОСИЗДАТ  
СЫКТЫВКАР 1935

Г. И. ТЕРЕНТЬЕВ и И. В. ЖЕРЕБЦОВ

# Б У К В А Р Ъ

ДЛЯ ШКОЛ ГРАМОТЫ

*Допущено Коми Облоно*

Ответственный редактор *Г. Федоров*      Технический редактор *М. Шестаков*

Коми ГИЗ № 31. Облит № 1009.      Заказ № 1909.      Тираж 6000 экз.      Стат.  
формат 62×94, 1/16.      Сдано в набор 10/III-35 г.      Подписано к печ. 21-III-35 г.

Типография Коми ГИЗа,      гор. Сыктывкар,      Коммунистическая, 2.



yp

y

p

yp py

y y y y

p p p p

yp

py

ap



a p a

ap

yp

py

ypa ap

y y r r a a a a  
yr ar ypa ar



му

М у М

— му ма

мам рама

ура му ура ар

а а н н н н

му ма мам рама

ура

му



# Мамö

м	а	м	ö	м	ö	ö
---	---	---	---	---	---	---

Мамö. Мамö рам.  
 Руа ар. Ура му.

*м м*

*ö ö ö ö*

*мам*

*мамö*

ур | му | мамö



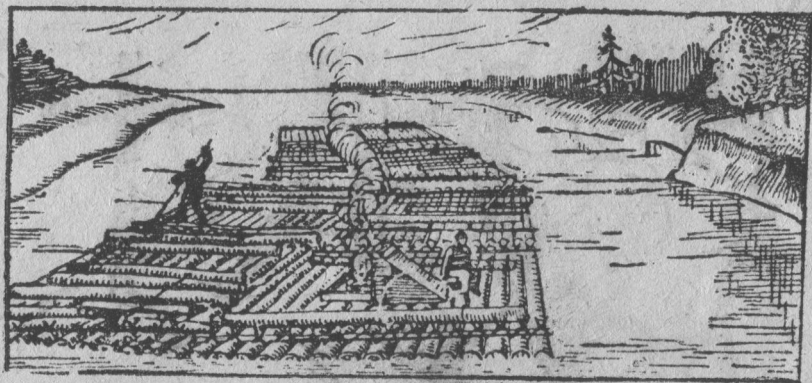
мунӧ

му	нӧ	н	ӧ	н
----	----	---	---	---

Рӧман мунӧ. Руа ар.  
Ура му. Ура ар. Уна ур.

ӧ ӧ      н н н н  
*Мамӧ мунӧ. Уна ур.*

мам | ном | мунӧ



пур

п у р п

Уна пур. Рөман мунө.  
Мунө Парө. Ур уна.

н н      п п п п  
Уна пур. Парө мунө

ур	му	нар
пур	ру	пар

ПОН



П О Н О

Пон муно.

Пон нуо ур.

Ур уна. Наум муно.

о о о о

Пон.

Пон муно.

ПОН

НОП

ура

ПОМ

нур

ар



Лампа

лам па лам л

Парö нуö лампа.

Лампа ломалö.

Анöлөн уна лампа.

*л л л лампа*  
*лампа ломалö*

лу	лöm	лампа
пу	лöp	ломалö



Vör

В ö р      В

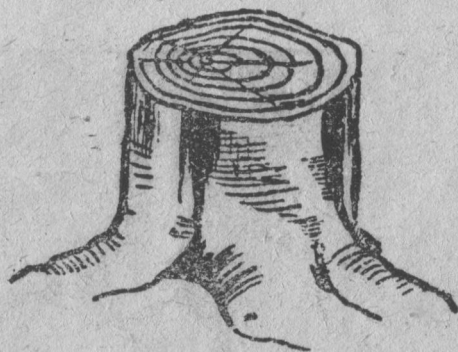
Öврам муно вөрө.

Вөрө муна пула.

Вөрө муно пон. Лоö ур.

*В в      Вөрө муна м.*  
*Öврам муно вөрө*

vör      | vöv      | pöv



Мыр

м | ы | р

ы

Вөрын уна мыр.

Вөрын уна пу.

Вөрө мунам пула.

*Вөрын уна мыр*

ты	төла	мыр	лыд
лы	тола	ныр	лым

Лаз



л	а	з	з
---	---	---	---

Парё вурё лаз.

Öврам муно вөрө.

Вөрын уна ур. Ур лоө.

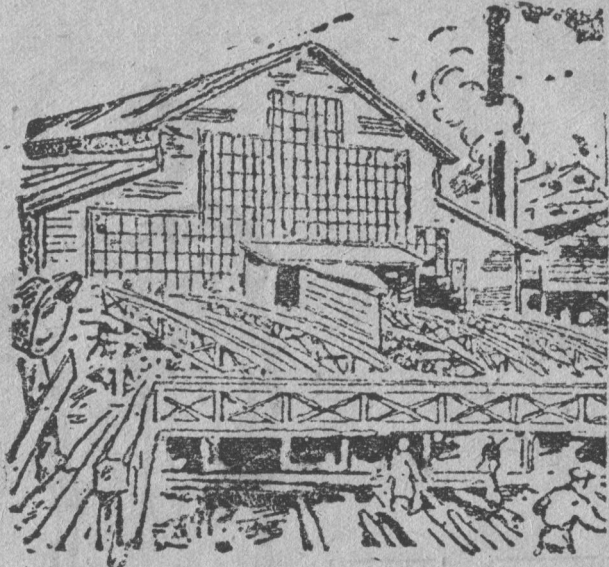
з з

Лаз

Öврам вөралө

Öврам новлө лаз.

зөр		поз		зон		вузала
зур		роз		пон		вөрала



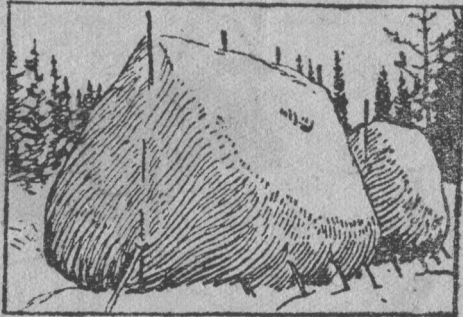
Завод

за вод вод d

Пөрөдам уна вөр.  
Вөр мөдөдам заводо.  
Заводлөн вөр лоо.  
Заводлөн план оз ор.

*d d Zаводлөн вөр лоо.*  
*Zаводо мөдөдаи*  
*уна нури*

Турун зорöd.



ту рун ту т

Заптам уна турун.

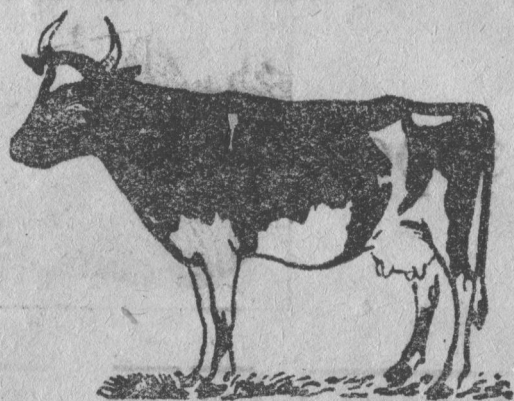
Вөв лоö пöt.

Вөлөн нуалам пөрödөм вөр.

Вөртö нуалам вадорö.

*Тут Тлаво турун уна  
Вөв лоö пöt. Вөртö  
нуалам вадорö.*

тола	том	турун	зон
тöла	тор	вурун	зуд



Mös

М | ö | с      с

Заптам уна турун.

Содтам мөс лыд.

Содтам вөв лыд.

Mös da vöv лыд содтөмөн

сөвмас овмөс

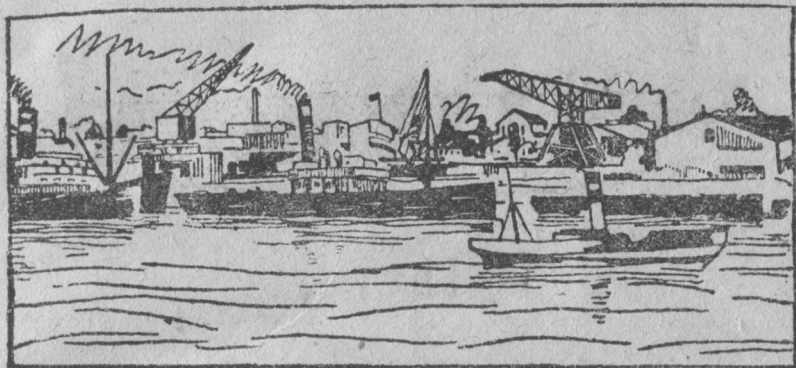
*с с Мөс да вөв лыд*

*содтөмөн сөвмас*

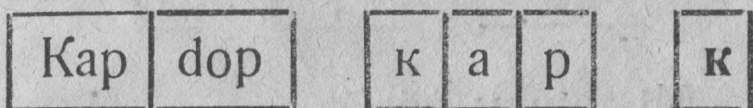
*овмөс.*

са | зөр | лыс | сола

сам | сыр | пыс | сыла



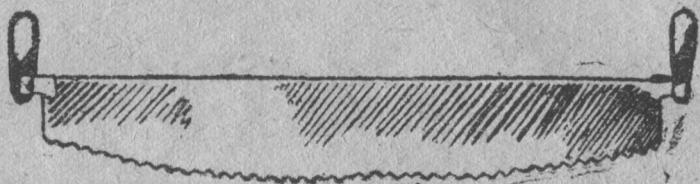
## Кардор



Тöлын вөр пөрөдәм да кыскалам.  
 Тулысын вөрсө кылөдәм Сыктыв-  
 карө да Кардорө. Кардорын уна вөр-  
 завод. Вөрсө да пөвсө вузалам му-  
 көд муө. Вөр вузалөмөн кыпөдәм  
 овмөснымөс.

*К к Кардор*  
*Вөр кылөдәм Сык-*  
*тывкарө да Кардорө*

кар	рок	нөк	кок
кор	рак	пөк	көм



## Піла

п і | л а

п | і

і

Мі мунам вөрө.

Мі нуам кык піла.

Вөрын уна пу.

Пу пөрө пілаөн.

Вөрсө кыскалам тракторөн.

*П і*

*Піла*

*Вөрө мі нуам кык піла.*

мі

віла

вор

мір

пі

піла

вір

мыр



Уж

у|ж

ж

Уж пуө.

Ужалө Иван.

Ужалө Парө.

Ужалөны унаөн

Пөрөдам уна пу.

Вөр кыскалам вөлөн.

Ужалан план олөмө пөрө.

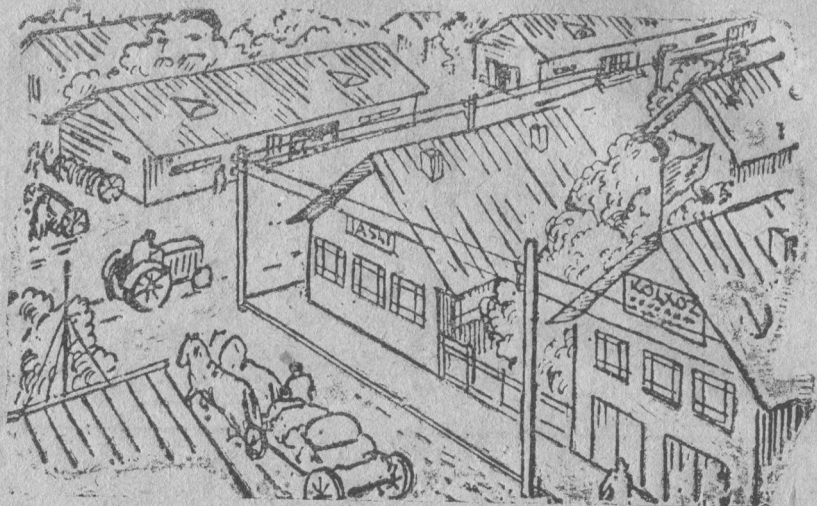
Ж ж

Уж пуө.

Ужалөны унаөн. Ужа-

лан план олөмө пөрө

жоЖ | жаЖ | ужала | вужа



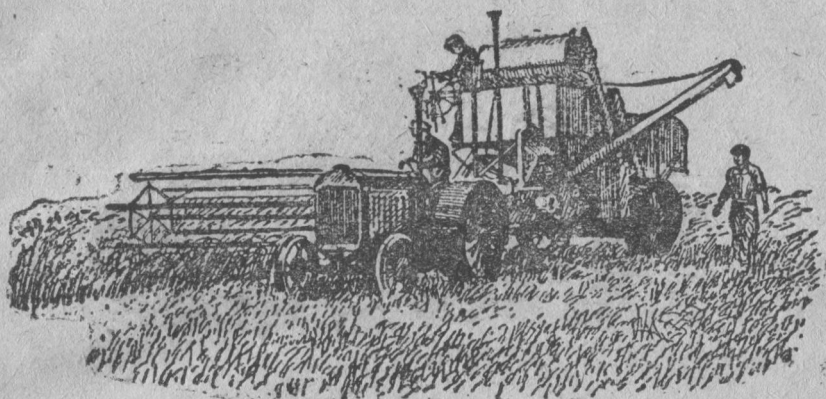
## Колхоз

КОЛ	ХОЗ	Х	О	З	Х
-----	-----	---	---	---	---

Өткөн ужалөмөн ужыд оз сод.  
 Өтка овмөсын он ужав мутө тракторнад.  
 Сөмын колхоз пыр кыпалө овмөс.  
 Колхозын оз ло мортөс möda-mödөн увтыртөм.  
 Колхозса ужтө торкалө кулак.  
 Колхоз кыпөдөмөн бырөдам кулакөс.  
 Содө колхозлөн доход.  
 Колө сөмын ужавны.  
 Коллөн уна ужлун, сылөн ыжыд доход.  
 Колхоз лыд пыр содө.  
 Колхоз кыпөдөмөн кыпалө СССР.

Х х

Колхоз



## Машина.

ма|ші|на    |ш|і    |ш|

### Колхозса уж.

Колхоз „Ыжыд вын“ кык воён стрөитіс кык ыжыд карта. Скөт лыд содіс кык пөв. Колхозлөн уна пөлөс машина. Турун ідралісны машинаөн. Талун машинаөн ідралёны ід. Өтка овмөсјас пырөны колхозө.

*Ш.ш Колхозын ма-  
шина лыд содө. Стаб-  
ным пырам колхозө.*



## Сарај

са|рај|

с|а|р|а|ј|

ј|

дышјасыд мијан колхозлы оз ковны.

дышјасыд сөмын колхоз ужтө тор-  
көны.

Со вөлі мијан Иван Прокө.

Ми уж вылө, а сижө нөрөвитө сарајө  
пырны да турун вылын кујлыштны.

Ми вундам, а сижө пукалө да куритчө.

А ужлун пондам артавны да сижө  
пыр зык кыпөдө.

дышјасыд мијан колхозлы оз ковны.

Үј дышјасыд кол-  
хозлы оз ковны.



## Базар.

ба|зар

б|а

б

Міјан базар. Базарө колхозјас вајоны вузавны јөв, выј, јаж. Најө вајоны лук, морков, капуста да нөшта унатор. Вузалан дон вылас најө нуоны карса төвар: вілајас, пілајас, ној, сахар, табак да уна мукөд колантор.

*Б Б      Базарын ми  
вузалим выј, јөв да јаж.*

Быдтам уна скөт.

Војвыв крајын да Коми муын бура быдмөны турунјас да скөт вердан

мукöд пöлöс торјас. Сы понда колö  
мiјанлы быдтыны уна скöт, мед вöли  
мiјан уна јöv, выј, јaj. Скöт рöд колö бур-  
мöдны. Бур мöс рöд да бур көрым  
кыпöдасны колхозјасöс, кыпöдасны  
овмöс Коми муын да Војвыв крајын.

Колö быдтыны вövјасöс да бур-  
мöдны вöv рöд. Вöлыд колö вөр di-  
над, му diнад дај мукöдлаö.

Ебöс.

е | бöс

е

Ебöсыс оз тырмы.

Шонди сотö. Id воöма. Вундан кад.

Колхозса војтыр петисны вундыны.  
Најö вундисны машинаөн. Сроkyс ез-  
на во, а колхозлөн уж ештіс.

Ас му вылас вундис döва Педөр  
Матрена. Сijö ез вермы помавны  
вундансö, ебöсыс ез тырмы.

Колхоз отсаліс Матреналы; помаліс  
вундансö.

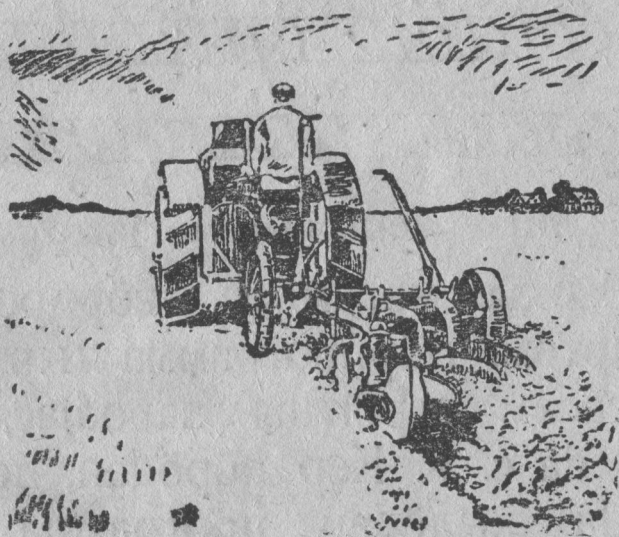
Сы бöрын Матрена пыріс колхозö.

Е е Матрена пярис  
колхозо. Сјјос велөдис-  
ны вундыны машинаон

пес  
пев

зер  
шер

Ежва  
Јемва



Гөрөм.

гө | рөм | г | ө | г

Гөрөм.

Тулысын колхоз петис гөрны. Гөрны тракторон да вөвјасон.

Габов Јогорлөн бригадаыс гөригөн луннас ез і ветлывлы гортас. Му вылас і өбөдајтіс. Өбөдсө налы пуисны Јогорлөн нывјасыс: Марја да Анна. Јогорлөн бригада колхоз папта ужалө медга бура.

*Гр*      *Гөригөн*  
*Габовлөн бригадаыс*  
*ужалис ударноја.*

**Міјан медыжыд могојас.**

Медыжыд могојас—вөрпрограма тыртөм. Вөрпрограма тыртөмөн ми отсалам стрөитны заводјас, совхозјас да с. в. Кер пөрдан, кыскалан да кылөдан программа колө тыртны содтөдөн. Быд мортлы колө төдны: тајө вит воөн СССР-ын лоө бырөдөма классјас. Бырө мортөс мөдөмөдөн увтыртөмлөн подулыс. Бырө кар да грезд костын торјалөм. Јөзлы колан төвар лоө кык-кујим пөв унжык.

Медыжыд мог—колхозјасӧс јон-  
мӧдӧм. Колхозјаслӧн овмӧс кыптас  
бура ужалӧмӧн, скӧт лыд содтӧмӧн,  
колхозса ембур дорјӧмӧн. Мијанлы тајӧ  
војасӧн колӧ быдтыны јӧла скӧт кык-  
кујим пӧв унжык. Војвыв крајлы да  
Комі мулы колӧ лоны меуна скӧта  
да меуна јӧла-выја рајонӧн СССР-ын.

Пӧжар.

пӧ|жар

ж



Колхоз „Коммуна Југӧр“ вартӧм  
ештӧдӧс.

Урожај лоі ідралӧма амбарӧ. Госу-  
дарстволы поставкајас лоі мынтӧма.  
Аски пондасны урожајсӧ јуклыны.

Пемыд вој.

Друг кодкӧ горӧдӧс: „Пӧжар! Пӧ-  
жар!“

— Көні?! Көні?!

— Амбарным...

Ödjön kotörtis комсомоллөн пө-  
жарнөй бригада.

Регыдөн, терыба кусөдисны пөжар-  
тө том jöзыд. Том jöзыд-кө ез воны  
кад кежлө пөжар вылад, ыжыд убыт-  
ка лоі колхозлы. Бөрнас төдмалісны:  
амбартө öзтөма кулак.

*Ж ж Кулакјас жу-*

*гөдөнн колхоз өвмөс.*

*Колхоз дінын да кал-*

*хозын мед ез вөвөнн*

*Кулакјас:*

Часі.

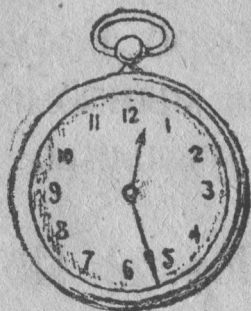
ча | сі

ча

ч

Часі.

Чуманов Іван вөлі Гөрд  
арміјаын. Служба пома-



лөм бөрын сijö воic гортö. Вajic часi. Армijаын Иванöс велödicны ужjассö артавны час лыдөн. Колхозын Иван понdic час лыдөн-жö ужjассö артавны. Иван бригадаын уж понdic мунны бура. Прöста сылөн ез вошлы луныд. Сijö тödic, уна-ö кад колö пуктыны 1 га гөрөм вылö, вундөм вылö да с. в. Иванлөн бригада ужалис медбура. Мукöд бригадаjас сы мозжö понdicны артавны ужjассö час лыдөн.

Уч Иванлы часi  
отсалис уждын пук-  
тыны уот. Уотыд  
колхозын зев калан-  
тор.



## Поткөдчыг.

пот|көд|чыг| чыг| е|

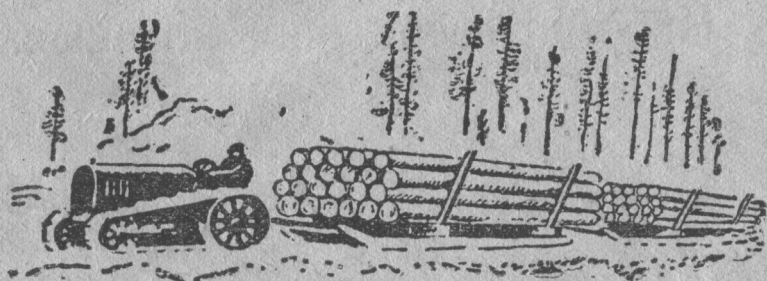
Өсіплөн цар дырса олөм жылыг висталөм.

Өкмыс арөсөн менө уж вылө петкөдісны. Кыскалі кер. Кор меным тырі 11 арөс, ыжыд вок менө аскөдыс бөгтіс заводө пес керавны. Заводө колө вөлі кысгыны подөн квайтго кілометр. Мі мунім заводад 15 лун, сојім сөмын кос сукар да чорыд тупөс. Војжасын шојтчим вөрын бі дорын.

Заводө воім да мјанлы індісны вөр участөк. Вөрын мјанлы аслыным лоі стрөітны пывсан код оланін. Сегга пондім вөчны заводлы пес.

Квајт төлыг ми ужалим вöрын. Меным, ичöt мортыдылы, сöмтö грöш ез сетны ужалöмсыды, а ыжыды воклы став тајö ужалан кадгыс воис 15 шајт.

С с Плавс Ооин пöрö-  
дис сурс кубаметр.  
Цар дырји ужалим  
царын. Онi ужалам  
аслынын.



Вөрлезөм.

вөр | ле | зөм |      зөм |      з

Јаг паста ужалöм кылö—  
Кыпыды ужгорөн јуралö вөр.

Мөд пјатїлеткалы сылам—  
Јургө гымшыөн Чујім јагшөр.

Партїја, нуөд пыр воғө—  
Сталинскөј арміја даг.

Вөр вөсна петім мі коғө.  
Врагөс жугөдам—пас!

Піланым ужавны тужө,  
Чардөн ворсө ударһиклөн чер.  
Укјөны сывтырја пујас,  
Јулаһ голөдам сурс лыдөн кер.

Вөр вөсна јон тышкө петім.  
Мед-жө јуралас выль сыланкыв.  
Сөветскөј страналы мі сетам  
Кубометрјасөн збој вочакыв.

З з Вөрмезәм-міјам  
медыжыд мор. Вөр-  
лезәмөн мі кыпөдам  
Войвыв крајымо да  
СССР-мо овмоос.

## Віз вылын.

Ежва шуҗга берег дорын колхоз-  
лөн зев ыжыд віз.

Віз вылын ужалө Сімаков Петыр-  
лөн бригада.

Бригада шонді петігөн чеччіс да  
шонді леччытөз ідраліс турун. Сіма-  
ков термагіс. Віччісісны зер. Сімаков  
бригада лөн ез вош весіг кітыр турун.

*Возын мунно бри-  
гада лөні весіг кітыр  
турун ез вош.*



Јаслі.

јас | лі

лі

л

## Јаслі.

Вескыд мат вөлі важөн кагаа мам-  
јаслы. Воасны му вылыс, а сени Кола  
усөма пос вывсан, Ваља сінсө дојдө-  
ма, Машаөс пон курччөма.

Өні шоч колхозын јаслыыд абу.

Јаслыын кагајасөс бура вірөны. Јас-  
лы уж бөрсаыс вірөдө доктор. Кагаја-  
сөс кадын вердөны-јукталөны. Сојан-  
јас јаслыын пөтөсөг. Быд кагалөн сөс-  
төм волпас.

Јаслыын кагајаслы лөгөдөма уна  
пөлөс чача. Лөсыд кагајаслы јаслыын.

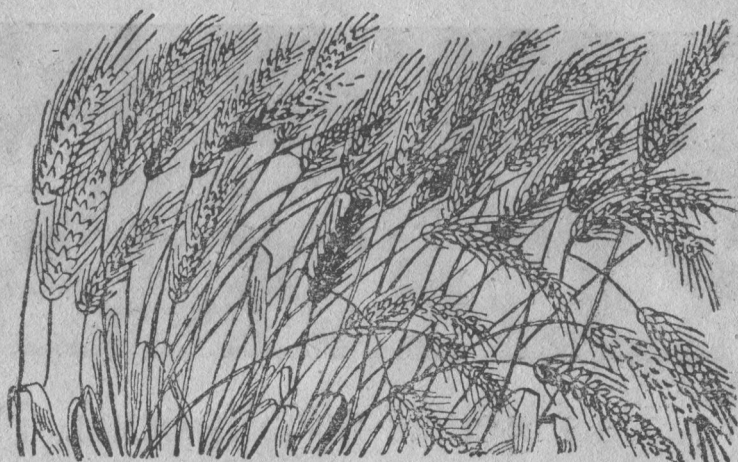
## Вөтөдны дај панјыны.

Веслана вөрпунктын ордјысөны  
вөр пөрөдөмын кык комсомолскөј  
бригада—Колеговлөн да Липинлөн.  
Кыкнан бригадаыс ужалө ударнөја.  
Бригадаса шленјас лунса нормасө быд-  
лун тыртөны содтөдөн. Кымынкө лун  
колөм бөрын тыдовтчис, мыј Коле-  
говлөн бригадаыс пөрөдчөмын колө-  
ма бөрө, Липин бригадаыс. Колегов



бригадаса шленјас жугыльмісны. Најө  
пыр-на возын вөліны Веглана вөр-  
пунктын, а өні бөрө коліны. Војшө-  
рөз төлкујтісны бөрө колөм бригадаса  
шленјас да шуісны: төдмавны, кызі  
сувтөдөма ужсө Липінлөн бригада да  
вылногөн ужсө лөсөдөмөн вөтөдны  
дај панјыны најөс.

Л.Л. Вылногөн ужсө  
лөсөдөмөн бөрө ко-  
лөм бригада вөтө-  
дис дај панјис возын  
мунис бригадаөс



Ғаң.

К

**Колхозјаслөн кыпалө овмөс.**

Колан во колхозјас бөгтісны ыж-  
ыд урожај. Ғаң воіс кык-кујім мында  
воҕра воын дорыс. Мыј понда сїјө  
лоі? Сы понда, мыј колхозса шлен-  
јас колан во буржыка ужалісны, чо-  
рыда вермасісны колхозса ембур  
гусалысјаскөд.

Сталін јорт шуіс, мыј колхозјасөс  
колө пөртны большевістскөјјасө, а  
колхозын ужалысјасөс зажіточнөјја-  
сө. Та могоыс колө сөмын честнөја  
ужавны, віҕны колхозса ембур, кадын  
мынтыны государстволы налогјас.

Нн Колхозјаслөн  
лоо уна ман, јај, јөв,  
вүј. Заводјас сетас-  
ны уна төвар. СССР  
лоо медозыр страна

Вөрлеғысјаслөн марш.

Выл горөн јургө—сылө  
Ударнөј јаг!

Збој уж тан—јагын кылө—  
Ударнөј кад!

Уж мунө вöрын төвбыд чөж:  
Јон вынөн војвыв мырғыс јöz  
Выл олөм вöвлытөмөс течө,—  
Вөр јагын зарңи леғө.

Камгө чер,  
Гольгө кер;

Мі тыртам ыжыд план!  
Выл Војвыв течан план!

Миллионлыг лыдјас төдө

Ударнөј јаг!

Вөр вөсна тышкө модіс

Ударнөј кад!

Оз дугдыв камгө черлөн дор.

Вөрпөвсөд муно трактор гор.

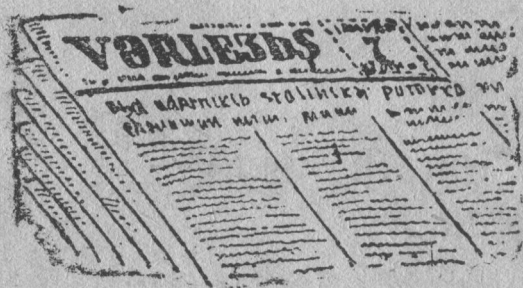
Быд керлөн пөрөм камгө враглы...

Ми ыстам чолөм жаглы.

Камгө чер, голгө кер;

Ми тыртам ыжыд план!

Выл Војвыв течан план!



Гафет.

га | фет

3

Гафет пыр ердөдис.

Селькор Кодаңов ыстис „Вөрлезыс“ газетө пісмө. Пісмөас вөлі гіжөма:

„Міјан колхоз правлеңіеын пукалөны кулакјас—Канов да Суфев. Кановыс кулак, а Суфевлөн вөвлі лав-

ка, төргүтліс. Колхознымөс најө кіт-  
төны: гусасөны, жуөны“.

„Вөрлезыг“ газет прөверітіс сель-  
корлыг гижөмсө, ердөдіс кулакјаслыг  
ужсө. Аззыгісны колхоз ембур тар-  
гајтөмјас, гусасөмјас. Кулакјасөс вөт-  
лісны колхозыг да кыкісны судө.  
Суд судітіс најөс 10 во кежө.

Э э Селькор ез повзы  
кулакјасы. Селькор  
најөс ердөдіс газет  
пыр.

### Коңухлөн вісталөм.

Колхозын муно вөлі собраңіе. Соб-  
раңіјелы коңух Журкін вісталіс:

„Міјан колхозын емөс-һін маши-  
најас. Но вөвлыд чінтыны міјанлы  
һекызі оз поз. Вөлыд колө му гөрі-  
гөн, урожај ідралігөн дај вөр кыска-  
лігөн. Вөвјасөс колө дөңөрітны бура.

Менам 12 вөв.

Быд вөвлы менам лөгөдөма торја сулалан места.

Быд вөвлы лөгөдөма торја сјјс-  
завод.

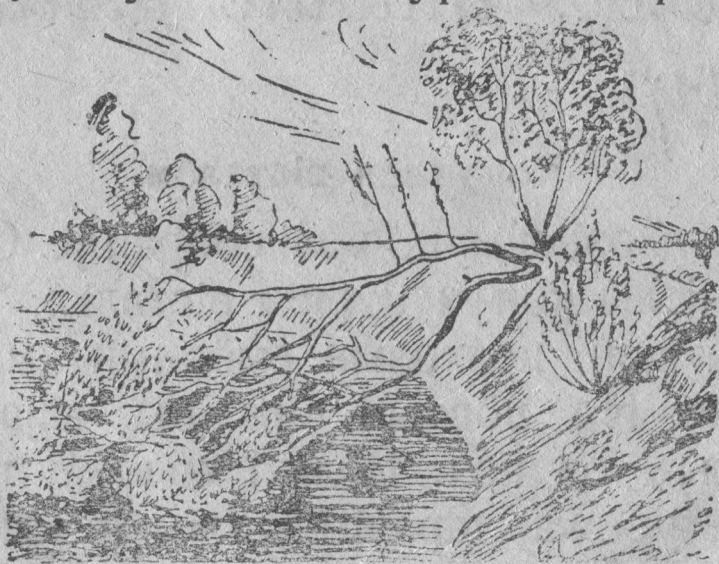
Быд вөвлы сетөма торја ным.

Лонжык вөвлы—өтї уж, а слаб-  
жыклы—мөд уж.

Верда-јуктала вөвјасөс нормајасөн.  
Пөсалөм вөлөс ог јуктав.

Вөвјас менам пөтөс, ужалөны бура.

Вөвјасөс бура дөзөритөмыс соб-  
раңје шуис сетны Јуркінлы премїја.



Бад.

б|а|д|

д|

## Кыкмындаалам скөт лыд.

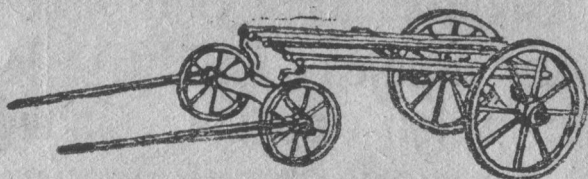
Вожвыв крајса ВКП(б) Крајком сувтöдiс мијан воґын ыжыд моґ: 1935-öd во пом кежлö кыкмындаавны скөт лыд.

Медым содтыны скөт лыд, колö лөгöдны тырмымөн көрым.

„Görd Maj“ колхозникјаслөн та жылыг вöли собраңије. Мијан бригадiр Кудинов сувтiс да шуис:

„Уна виґ мијан тырöма бад кустөн. Бадјассö-кө керавны, виґјас вылыг позö бостны вел уна содтöд турун“. Собраңије ошкiс Кудиновлыг шуöмсö да шуис, таво ар-жö керавны посңи кустјас да бадјас кујим виґ вылыг. Мукöд виґјассö шуисны весавны мöд во.

*А а Бурмöдaм скөт  
вöдитöм. Бадјас кера-  
лөмөн паскöдaм виґ-  
јаснымöс.*



Телега.

те | ле | га

те

т

**Бурмөдам тујјас.**

Арын да тулысын мијан тујјас вывти ветлынысö зев делö. Зев частö һајт гуранјасö жугласлöны телегајас. Лок тујјас сетöны зев ыжыд убытка.

Воыг-воö мијанын содöны тракторјас, автомобилјас. Налы колöны бур тујјас.

Јона колö чорзöдны тыш бур тујјас вöсна да һајöс дöзöритöм вöсна.

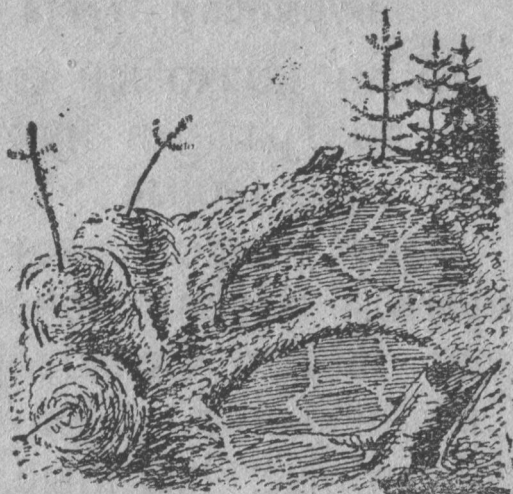
Тьт

Тьтелега.

Тьтелегалы, тракторлы да автомобиллы колöны бур тујјас.

Ніщ.

Н	і	щ	щ
---	---	---	---



Большевік німа колхозлөн өті віз  
вөлі җикөз щыкөма. Сені вөлі сөмын  
ніщ да вущ. Агроном щөктөм серті  
мі сижө візсө гөрім да көзім турун  
көйдысөн.

Өні сижө віз вылас туруныс мед-  
бур да медуна.

Щы щы Щыак. Өті біз  
вымын вөлі сөмын ніщ  
да вущ. Сижө щыкөм  
бізсө ми бурмөдім.

## Бурмөдам өтүвја сојөм-јуөм.

Міјан колхозын ем столөвөј. Колан во градыв пуктас столөвөјын вөлі еща. Сојыс вөлі еща-жө.

Таво колхоз паскөдіс пуктасјас вөдітөм. Сегга арнас вотісны уна щак да пув. Столөвөјлөн уж бурміс. Столөвөјын лөсөдөны тащөм сікаса сојанторјас: јаја шыд, выја рок, картупель сора сола щак да мукөд пөлөс сојан.

Столөвөј мездіс нывбабајасөс лішнөј ужыс.

## Фабріка.

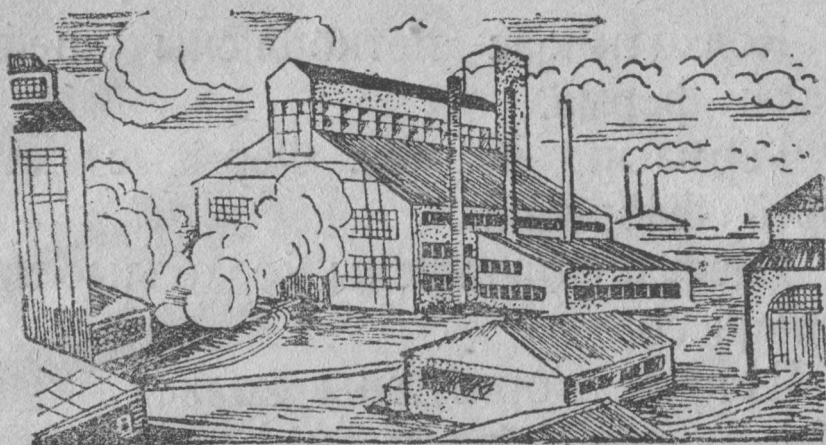
фаб | рі | ка |

ф | а | б |

ф |

## Фабрікаын.

Філатова јорт ужалө фабрікаын. Фабрікаын кыөны ковтајас, фуфајкајас, шарфјас. Філатова зев бура төдө ассыс ужсө. Сіјө зев бура төдө ассыс машінасө.



Філатоваӧс бӧрјісны фабкомса шленӧ. Сіјӧ отсаліс вогтыны јаслі да детскӧј сад.

Рабочӧјјас раџейтӧны Філатоваӧс.

Ф ф                      Сізім час  
Філатова уҗалӧ фаб-  
рікамы. Час кыҗ кышмы  
сіјӧ уҗалӧ фабкоммы.

### Шефјас.

Колхозӧ воісны шефјас—фабрика-  
ыҗ рабочӧјјас. Воісны 8 морт.

Колхозникјас петкӧдлісны шеф-  
јаслы ферма.

Фермаын 80 мӧс. Фермаыс сетӧ  
јӧвсӧ фабрикалы.

Шефјас зонталісны колхозлыг ма-  
шинајассӧ.

Шефјас сорнитісны колхозникјас-  
кӧд тувсов кӧза план јылыг.

Шефјас лӧгӧдісны колхозын радио.

### Електрификація.



Первој пјатілеткаӧз унжык маши-  
наыс вӧлі ужалӧны ва руӧн.

Васӧ шонтигӧн уна шоныд да уна  
шом вошӧ весшӧрӧ.

Ӧні машинајасыс јонжыкасӧ ужа-  
лӧны електричество вынӧн. Тајӧ вы-  
ныс ем быдлаын. Сӧмын колӧ куж-  
ны сјӧ чукӧртнысӧ. Електричество  
вынсӧ чукӧртӧны електрическӧј стан-  
ціјајасын. Мед донтӧм електричество  
артмӧ, кор електрическӧј станціјаја-  
сыс ужалӧны ва вынӧн. Пес ні шом

важны секі оз ков. Вылыгаң уган  
ваыс кутас дугдывтөг бергөдлыны  
көлөсајас. Сөвет влагѣ јона төжды-  
сө електричество вын разөдны. Öнi  
уна сiктјасын-нын ем електричество.  
Сартас да карагiн лампа пыдѣi өзjө  
југыд козув код би.

Електричество вынөн позө пiлит-  
чыны, iзны, вартны, гөрны да быд-  
гама мукөд ужсө нуөдны.

Владiмир Iлјич Ленин шулис, колө-  
пө електричествоос додѣавны вөв  
пыдѣi да лөгөдны выл кокнiд олөм.

*Уу Електрификација  
өдзөдас мијан стра-  
наым социализм стрө-  
итөм.*

Алфавіт.

Аа Бб Вв Гг дд ед

Аа Бб Вв Гг дд ед

Ее Жж Жж Зз зз зз

Ее Жж Жж Зз зз зз

Іі Іі Кк Лл Лл Мм

Іі Іі Кк Лл Лл Мм

Нн Нн Оо Оо Пп Рр

Нн Нн Оо Оо Пп Рр

Сс Сс Тт Тт Уу Фф

Сс Сс Тт Тт Уу Фф

Хх Цц Чч Шш Щш Ъь

Хх Цц Чч Шш Щш Ъь

## Кыҕи вöвлі војдöр.

(Роч колхозҕыца Смирновлөн вiстало).

Гöкыд вöлі мијан олөм революцијаоҕ.  
Ужавлім пöс петтöҕ. Овлім гöла. Щыгјавлім.

Сікт вöлі пöдö му тырмытöмла. Леҕан вöлі  
ывлао ыжöс, кукаңöс—пырыс-пыр барскöј  
му вылö вескаласны. Быдторјыс мијанöс  
штрапујтлісны. Ез ещаөн мијан сіктыс кре-  
стана корысö пөрны.

Мијан сіктын ез вöv весіг öтi јукмөс.  
Став васö господа бостісны. Öтчыд лоi пö-  
жар. Җікөҕ сотчіс мијан омöлік керканым.

Воім ми корны барінлыс отсöг керка  
стрöитөм вылö, а сіјö i шуö:

— Сувтöд сіс Ілла пророклы. Сіјö отсалас.

Сöмын ез отсав Іллаыд—став сем-  
јаным 12 во батрачітiм. Таҕи революцијаоҕ  
ми маітчім јöз пелöсјасын.

## Владімір Ілјіч Лењин.

(Рабочöј Ивановлөн вiстало).

1. Мыјö велöдіс мијанöс Лењин.

Тајö вöлі важөн-нін. Ужалі ме секи Пі-  
тірса öтi фабрикаын.

Пырö öтчыд ме дiнö заводса јорт да  
корö менö рабочöјјас собраније вылö.

Ме муні.

Кор ми воім места вылö, сені вöлі-нін  
морт 30. Унаöс ме ог тöд вöлі. Неыжыд  
тушаа морт сөлөмыс вöлі вiстало:

— Тi шыгјаланныд, а кӧзайнјасныд озыр-  
мӧны тiјан уж помыс. Колӧ вӧтлыны ца-  
рӧс да озырјасӧс да ботны влагсӧ ас  
кiӧ. Но пондам-кӧ кыпӧдчыны ӧтсӧгла-  
стӧг, нiнӧм оз артмы. Рабочӧјјаслы колӧ  
ӧтувтчыны. Мијанлы колӧ лӧсӧдны јон ра-  
бочӧј партија. Партија пондас вескӧдлыны  
революционнӧј рабочӧј кыпӧдчӧмӧн. Сӧ-  
мын секи ми вермам.



В. 1. Ленин

Бура, шыкiтӧв кыв-  
зисны рабочӧјјас. Ме  
ачым быгтӧ кынми ме-  
ста вылӧ. Ме гӧгӧрвоi,  
мы мијанлы индысӧ  
прамӧј туј, вескыд пе-  
танiн.

Собраније бӧрын ме  
тӧдмалi, мы тајӧ вӧли  
Ленин јорт.

## 2. Победа.

Ленинкӧд паныдаслӧмыд јона меным сӧ-  
лӧмӧ јiјис. Ме щӧкыда кутi волывлыны ра-  
бочӧј кружокјасӧ. Сени ме тӧдмасi Ленин  
велӧдӧмкӧд да пыри партијаӧ.

Рабочӧјјас радејтисны Ленинӧс. Сiјӧ вӧли  
мијан медбур друг да јорт. Ленин вылӧ  
капиталистјас визӧдисны зев локыс.

Цар дырјi Владимир Ијич ез ӧтчыл пу-  
кав турмаын. Ыстылисны сiјӧс i Сибирӧ.

Цар палачјасыс зѣбсасѡмѡн сылы лоі мунны заграницаѡ. Но сїѡ і сесаң вескѡдліс рабѡчѡј двїжеңїеѡн.

1914 воын заводїтчїс војна. Уна јѡзѡс вїисны да калечїтїсны. Владїмїр Ілїч не ѡтчыд граница сајсаң индыліс:—дугдѡј војутны. Војна колѡ сѡмын озырјаслы. Колѡ ѡружјѡ бергѡдны асланым капїталїстјаслы вѡча.

Воїс 1917-ѡд во. Ез вермыны сесса терпїтны рабѡчѡјјас да крестана. Кыпѡдчїсны најѡ салдатјаскѡд ѡтув да вѡтлісны царѡс.

Первојсѡ властѡыс вужїс буржуазїјалы. Но регыд воїс заграницасаң Љеңїн. Љеңїн да большевїк партїја вескѡдлѡм улын 1917 вога октабрын рабѡчѡјјас вѡтлісны капїталїстјасѡс, бостїсны властсѡ ас кїѡ да лѡсѡдїсны сѡветјас. Сѡвет Странаын јуралысѡн лої Владїмїр Ілїч Љеңїн.

### 3. Љеңїнтѡг.

Владїмїр Ілїч комын во тышкасїс ужалыс јѡзѡс мездѡм вѡсна. 1918 воын классѡвѡј врагјас сѡкыда раңїтлісны Љеңїнѡс. Владїмїр Ілїч справїтчїс. Но раңїтчѡмыс да партїјаѡн да Сѡвет странаѡн музлытѡг вескѡдлан ужыс ѡрѡдїсны зѡнвїзалунсѡ Владїмїр Ілїчлыс. Медбур докторјас ез вермыны бурдѡдны рабѡчѡј класслыс радејтана вождѡс.

Январ 21 лунö 1924-öd воын Лёнин ез ло. Лёнин зёбан лунö ыжыд шог куза став страна пастаын бытёо сувтліс олöмыс. Віт мінут кежлö сувтлісны поездјас, трамвајјас, автомобилјас, дугдылісны ужавны машинајас. Віт мінут чöж буксісны заводјаслөн гудокјас.

Лёнин кулі, но ужыс Лёнинлөн олö.

## Іосіф Віссаріоновіч Сталін.

Лёнин кулём бöрын ужсö сылыс нуöдö Сталін јорт—Лёнинлөн медбур ученік. Сталін јорт чужіс Грузіјаын, көмкот вöчан фабрикаса рабочöј семјаын. 18 арöссан Сталін јорт пондіс тышкасны рабочöјјасöс мездём вöсна. Царскöј правітелство лыддіс сіјöс зев öпаснöј револуціонерөн.



І. В. Сталін

— Кутны, арестујтны!—щöктылісны царскöј генералјас.

— Кутлім ескö да... но пышјіс,—јуöртö полиціја.

— Корсны да ыстыны Сібірö!

Ыстісны, а сіјö і сетыс пышјіс. Ез öтчыд

пышјыв турмаыс да ссылкаыс Сталин јорт.  
Сизимыс сижө вежлис ассыс нимсө.

Бат сертыс сълөн овыс вөлі джугаш-  
вилі. Но медем не шедны полицјалы, сижө  
вежлаліс овсө. Бөрја овыс сълөн—Сталин.

Некущөм пөдтөм ез вермы жугөдны  
тајө чорыд большевикөс. Еща сурө јөз, коді  
сы моз повтөг да сөлөмыс тышкасіс рабо-  
чөјјас вөсна.

Революція бөрын партија сувтөдө Ста-  
лин јортөс меда кывкутана ужјас вылө.

Сижө—Ленинлөн ученик, партијалөн вожд,  
СССР-са ужалыс јөзлөн вожд.

Сталин јорт—медебур ударник странаын.

Коммунистическөј Интернационал Сталин  
јорт вескөдлөм улын нуөдө рабочөј клас-  
сөс мирсыс капиталистјасөс зікөз вермөмлаң.

Сталин—ставмуывса пролетариатлөн  
вожд.

### Кытөні важөн.

Кытөні важөн  
Сулаліс парма,—  
Өні јон гажөн  
Кыпөдчө ыжыд

завод...  
Нимкодыс петө,  
Збој сөлөм сетө

Заводсө азылас код.  
Кытөні важөн  
Гарвизіс вөр,—  
Өні јон гажөн  
Кылө выль гор:

Му вылын трактор-  
вөв мургө.



Но Сöвет власт ставсö вежіс.

Öні Ларцев—колхознік. Колхозлөн 50 овмöс вылö 319 гектар му да 158 гектар ојдлан віз. Ужалöны колхознікјас машинајасөн. Ем налөн вартан машинајас, тölödчан машинајас, вундан машинајас, көзан машинајас да нöшта мукöд пöлöс машинајас. Колхозын стрöйтöма выл конушна, карта, порсвізанін.

Колхознікјас олöны сöстöм керкајасын. Став челаф ветлöны школаф. Ем колхозын детплощадка да јаслі.

Ларцев пöл колхозөн нїмкодасö. Сöмын пöл кутö öтї мöвп: Москваф ветлыны—некор сенї ез вöв. Окота сылы Ілјич мавзолејö волыны.

15 во Октабрса революціјалы тыран лунö пöллөн көсјысöмыс збылміс. Сїјö вöлі Краснөј плöщад вылын, Ілјич мавзолеј дінын.

### Наста—ревізор.

Вöлі сїјö неграмотнөј. Мужіксö віисны војна вылын. Наста ачыс пондіс овмöс нуöдны. Сöкыд сылы вöлі кык ічöt челафкөд.

Наста мїјан колхозö пыріс медвојдөр. Лыддысны-гіжны сенї велаліс. Лыдпасјас пондіс тöдны. Сїјö мїјан медбур ударница.

Первојсö ез радејтлыны сїјöс мїјан колхозын. Течан ізас, а сїјö бостас вілатö

кыы да асногыс щөктө вөчны. Вартигөн—  
бара-жө велөдө.

Сесса велалісны сы дінө, аҗҗоны, мыј  
бур вылө велөдө, а дышјасөс оз пөвадіт.  
Оні ужалам ставным ударнөја. доходјас ми-  
јан пыр содөны.

Кујим во-һин Наста ревізіоннөј комиссіја-  
ын. Мијан шщөтовод став делөсө җугөма.  
Колхозлыс сөм таргајтны көсјөма. Наста  
петкөдіс сјјөс ерд вылө, југыд шонди воҗө.

Сјјө кадсаң ми сјјөс кутім шуны: Наста—  
ревізор.

### Віставны абу?

Бригада помалө-һин вөлі көза. друг Ол-  
та каҗалис: Петыр мыјкө кустјас пөвсө җе-  
бө. Пондіс сы бөрсә виҗөдны. Мыј-нө? Вө-  
лөм-кө мешөк көјдыс—комын кымын кіло-  
грамм. Ольга бытҗө места вылас кынміс:  
Петыр—гусасыс! Мыј вөчны? Колө предсе-  
дателлы віставны. Но-өд Петырыс сылөн  
сусед. Пыр сылы горт гөгөрсә ужјасын от-  
салө: пачтө лөсөдыштас, керка вевттө җон-  
талыштас. Віставны-кө, Петырөс тащөм тор-  
сыд јурөдыс оз малыштны.

Воіс Ольга му вывсаң. Һинөм абуыс сјјө  
ускөдчис челад вылө да вөтліс најөс кер-  
каыс. Кокһиджык ез ло. Кватітіс чышјан.  
Котөртис пөдруга дінө—віставны, сорһитны  
та јылыс.

Мыјөн Өрін кыліс Петыр уж жылыс, сіңі і чеччыштіс:

— Кыңи сіјө лыстис колхозлыс гусавны? Мижанлыс-өд сіјө гусавлө! Мижан челадыс Һансө мырдыө. Мун јавит пырыс пыр! Тащөмјасөс оз жалитлыны.

Олга петис пөдругасан бытөө код. Мыј вөчны? — өтитор бергалис сіјө журын. Но сесса смелмис. Мунис председател динө да ставсө висталис.

— Ладнө те вөчин, Олга, мыј меным те ставсө висталин! Колхозлыс ембур гусавлөм кистө колхозјасөс, отсалө классөвөј врагјаслы. Гусасысјасөс, жуликјасөс, лодырјасөс мижанлы колө вөтлыны колхозјасыс.

Мөд луннас Олга смела-һин мунис собраније вылө.

Сени сорһитисны Петыр жылыс.

### Кулацкөј „вужјас“.

Квајтөд бригада вартис һаң. Ужалисны ударнөја. Öтувја көсјөм—мырдыны дасөд бригада ордыс гөрд знамја. Сы могыс колө вөли тајө сменаөн вартны 150 центнер.

Но медса пөс каднас өти звено өткажитчис ордысны.

Мөд луннас еновтчисны сорөм течысјас. Бригадир чукөртис бригадаөс. Колө вөли төдмавны, мыј лои. Первојсө һекод һинөм ез вистав. Но вочасөн ставыс југдис.

Гором течыяс висталисны, мыј Наумоваёс госу­дарстволы наң сетöмыс падмöдис щöтовод Котов. А Наумова сесса повзöд­лис мукöдöс. Сіјö виставліс, мыј колхозыс став наңсö нуасны елеваторö. Висталис, мыј ортча колхозын наңсö јуклісны-нін. Госу­дарстволы-пö сени нінöм абу сетöмаёс.

Став колхознікјас шензісны сы вылö, мыј кывлісны Котов јылыс. Сіјö пыр вöлі зев рам, сіјö пыр вöлі сулалö наң заготов­ка дор. Но колхознік Рубін висталис, мыј Котовлыс рöдвужсö ыстісны војвылö.

Ставыс лоі гөгөрвоана.

— Колö мортöс тöдмавны уж серті, а не бур кывјас серті,—шуіс бригадір.—Колö, јортјас, бура тујавны да ердöдавны колхоз­лыс да госу­дарстволыс врагјасöс.

Мöд луннас Наумоваёс вöтлісны удар­нöј бригадаыс, а Котовöс—колхозыс. Кык лун мысті квајтöд бригада вартіс 150 центнер.

### **Враждебнöј класс коласјаскöд тыш­касöм куза пјатілеткаёс ноль воөн тыртöмлөн ітогјас**

„Кушöм сурö јортјас классјас бырöдöм јывсыс, классјастöм общество лöсöдöм јывсыс да госу­дарство кулöм јылыс тезіссö гөгөрвоöмаёс кыз дышöс да зев рама (бла­годушнöј) олөмс дорјöм (оправдајтöм), кыз

классовој тыш кусом жылыс да госуларст-  
венној власт небжом жылыс контрреволюці-  
онној теоріјасо доржом (оправдајтом). Нинөм  
і шуны, мыј тащом јозыдлөн нинөм оз вер-  
мы лоны откодыс мјан партіјакөд. Тајө пе-  
рерожденецјас лібө двурушнікјас (кык ба-  
најас),—кодјасөс колө вөтлыны партіјаыс.  
Классјасөс бырөдөмыс перјыссө не классө-  
вој тыш кусан тужөд, а сіјөс өдрөдөм пыр“...

„Колө төдвылын кутны, мыј совет го-  
сударстволөн вынебөс быдмөмыс кутас өд-  
рөдны кулыс классјас медбөрја коласјаслыс  
сопрөтивлајтчөмсө. Іменнө сы вөсна, мыј  
најө кулоны да медбөрја лунјассө-нын олө-  
ны, најө кутасны наскокјас вөчан өтї сікас  
формајассаң вужны мөдјасө, наскокјас вө-  
чан јонжыка резкөј формајасө, населеніе  
мукөд слојјас дінас апелірујтөмөн да најөс  
Сөвет властлы паныд мобілізујтөмөн. Абу  
сещөм пакөстыс да сукласөмыс, кодөс ескө  
тајө важ јөзыс ез кыпөдны Сөвет власт  
вылө да сы гөгөр ескө ез бостсывны најө  
мобілізујтны мукөд элементјассө. Тајө под-  
ув вылас вермасны ловзыны да вөрөшіт-  
чыны есерјас, меншевікјас, центрлөн да  
окраінајаслөн буржуазној націоналістјас, важ  
контрреволюціонној партіјајаслөн жугавлөм  
группајасыс, вермасны ловзыны да вөрө-  
шітчыны троцкістјаслөн да вескыдывв ке-  
жысјаслөн контрреволюціонној оппозиціон-

нөј элементјас дрөбезкіыс, торпырігыс. Та-  
јө, ҫерт, абу страшнө. Но ставсө тајө колө  
кутны төдвылын көсјам-кө ми помсөдны  
тајө элементјасыскөд өдјө да торја жертва-  
јастөг.

Со мыј вөсна революціоннөј бдітелностыс  
ем самөј сіјө качествоыс, коді өні торја  
колана большевікјаслы“.

(I. Сталин—„Ленінізм вопросјас“).

### „Гігант“ совхоз.

Тыртөмөс, јөзтөмөс вөліны Салскөј степ-  
јас. Со кілометрјас вылө—ва ні оланін.  
Шоча кывсыліс степын морт сорні шы. Бу-  
ді вөлөн кодкө мунас, лібө пастук вөтлас  
стадосө. Сесса бара шынітөв.

Муыс степын вөлі гөрлытөм, со војасөн  
сіјө кујліс еновтөмөн. Нінөм сы вылө јөз-  
ыс ез көзлыны. Степын быдміс сөмын ту-  
рун да кос ковыл.

А өні Салскөј степөс он төд. Пуксөма  
сетчө совхоз „Гігант“—сөветскөј нан фаб-  
ріка. Со комын сурс гектар му бостіс совхоз.

Мусө гөрісны. Көзісны шобді, зөр, ід.

Совхозын быдтор вөчсө машинајасөн.

Гөрігөн мујас вывті ветлөны укладыс вө-  
чөм трактор колоннајас. А кор заводітчө  
ідралан кад, му вылө петөны комбајнјас.

Комбајн өтпырјөн вөчө кујім уж: вундө,  
вартө да төлөдө.

„Гігант“ мујас вылын вундысыс—ком-  
бајн вывса машініст. Сіјө сулалө аслас ма-  
шіна вылын да візөдө: лучкі-ө машінаыс  
ужалө. Ужыс сълөн зев кывкутана. Ком-  
бајн—сложнөј машіна. Колө бура візөдны,  
медым машіна лучкі-ладнө ужалис, медым  
ез вөвны жугласөмјас.

Быд морт комбајн вылын ужалөмөн ве-  
жө кіөн-чарлаөн ужалыс со мортөс.

Быд во „Гігант“ сетө страналы һаң со  
курс центнерјасөн.

„Гігант“ совхозын лөсөдөма рабочөј-  
јаслы оланінјас.

Керкајасын—електрічество, радіо.

Чельадлы ем школа, гырысјаслы курсјас.

Уна јөз волө візөдлыны „Гігант“ уж  
вылө. Совхоз велөдө колхознікјасөс, кызі  
буржыка ужавны му вылын. Сіјө отсалө  
колхозјаслы машінајасөн, ыставлө налы ас-  
сыныс спеціалістјасөс, політическөј да кул-  
турнөј работнікјасөс.

### **Машінно-тракторнөј станціјајас (МТС).**

1927-өд воын Украинаын чужіс медвозға  
машінно-тракторнөј станціја (МТС).

Первој пјатілетка помын міјан вөлі-нін  
2½ курс кымын МТС. Візму овмөс вылног  
лөсөдөмын налөн төдчанлуныс зев ыжыд.

МТС-јаслөн емөс тракторјас да став віз-  
му ужалан машінајас. МТС-ын ужалөны

агрономјас да научнөј сотрудникјас. Колхозјаскөд лөсөдчөмөн, договорјас куза, машинно-тракторнөј станција вөчө став ужјас сө колхоз мујас вылын. Сижө велөдө колхозникјасөс правилнөја ужавны му, бөстны бур урожај.

Машинаөн му ужалөм, мутө бура дөчө-ритөм кыпөдө урожај, кыпөдө доходјас колхозникјаслыс.

Уна МТС бердын ем електростанцијас. МТС-са рабочөј оланінјасө да колхозјасө щөщ најө сетөны електричество би.

МТС бердын—радио, телефон, пошта да телеграф. МТС-са рабочөјјаслы стрөитөны клубјас, емөс столөвөјјас.

## Урожај вөсна.

(Колхозниклөн висталым).

Бур урожајыс мијан район бөстис гөрд знамја.

Ез еща вөв мијан сөкыдторјыс, но ми најөс вермим. Муыс мијан районуын омөл. Ми бурмөдим сижөс да ужалим агроном индөдјас серти. Тулыснас ји корка тајкө ез щыкөд став арса көзасө. Ми жугөдим јисө да мездим арса көзасөс пөжсөмыс—щыкөмыс. Став колхозјасын ми лөсөдим бур севооборот.

Прөстөј көјдысјас ми вежлалим сортөвөј көјдысјас вылө. Мијан став колхозас көј-

дысјассö сортирујтисны да төдмалісны налыс чужанлунсö.

Кужöдсö му вылö ми петкөдiм төвнас. Төвнас-жö заптiм миңерала мувынсöданјас.

Сетiм ми тулыс кежлö јон вöвјасöс да лөсөдiм возыв став машинајассö да ужалан көлујсö.

Тажö ставсö вөчөм понда мијан лоi бур урожај.

Быд гектар вылыс ми бостiм 18 центнер урожај. Революцијаоз мијан крестана бур војасö бостлісны сөмын 4-5 центнер.

Мијан колхозјас отсалісны лөсөдчыны көза кежлö öткаолысјаслы да јона кучкісны кулаклы.

Ми кадын лөсөдчiм i урожај iдралөм кежлö. Iдралiм регыдөн. Егö сетöј лоны вошөмјаслы да гусалөмјаслы. Вескыда му вывсаң сетiм наң государстволы—унаö мијансаң вөлі воö.

Ыжыд отсөг ұжын мијанлы сетiс МТС.

Став ужсö ми нуөдiм ударнөја.

## **Колхознөј олөмө пыртны сталинскөј устав.**

(Колхозник-ударникјас Ставсоюзса мөд сјезд вывса делегат Паңуков јортлөн пiсмө).

Ме радөвөј колхозник Шојнаты район-ыс „Гөрд керөс“ колхозыс—Паңуков Иван Андрејевич. Ужалі вөрын, пөрөдчi, тыртi

пролетарскöј государство воын колхозлыг медвоzza обзателствосö.

Менö бöрjисны колхозник-ударникjас Ставсоюзса мöд сjeзд выlö делегатöн.

Москваö воi февраль 10-öд лунö. Вöли бурещ луншöр кад. Њекор оз вунлы сijö кадьс, кор ми петимö вокзалыс. Гөгöр нол да вiт судта громадина керкаjас, öтарö-мöдарö жуöны автомобилjас, автобусjас, трамвайjас, мотоциклетjас, ветлöны велосипедjасöн.

Сjeзд вылын первоj кывзим Яковлев jортлыг доклад. Быдöн бураа сijö вежöртöдиc—вiсталiс колхозjаслыг быдмöмсö, колхозjас стрöйтöмлыг быдмöмсö. Вiсталiс выль уставлыг быд пункт, быд параграф.

Странаным мiжан—озыр даj jон. Таjöс ме бура азi колхозник-ударникjас Ставсоюзса мöд сjeзд вылын.

Но мiжанлы колö нöшта-на воzö мунны, шедöдны нöшта-на гырыс вермöмjас. „Колöпö,—шуiс мiжанлы Яковлев jорт,—медым став колхозjасыс вöлины возынмунысöн, большевiстскöјöн, медым став колхозникjасыс воiсны зажитöчнöј олöмас.“ Медым татчö воны, лоi лöсöдöма выль сталинскöј колхознöј устав.

Быд колхозлөн öнi мог—вужны таjö выль устав вылас, заводiтны ужавны выль устав сертi. А выль уставлөн подулас—честнöј уж,

сознательнөй дисциплина, вылын производительности уж.

Выл устав выlö вужөмөн да кыҗи миҗанос велөдө Сталин юрт—честнөҗа ужалөмөн—став колхозҗассө пörтам большевистскөҗө, а колхозникҗасөс—зажитчнөҗө.

## Магнитогорск.

Ми воим Магнитогорск станциҗа выlö. Вокзал, динын—трамваҗ. Пуксим. Мунам. Вескыдладорын пошкө завод-гигант. Магнитогорскөҗ гигант—сijө уна завод. Налөн—гырыҗ да југыд цехҗас. Цехҗасын—мирын медбур станокҗас да машинаҗас.

Öти заводҗас сетоны металл, möдҗас—мувынсөданҗас, коҗмөдҗас—сотчантор тракторҗаслы, автомобилҗаслы, транспортлы. Тани-жө стрөитөма електростанциҗа.

Заводҗас бердын—выл кар. Војдөрсө тани вөли куш степ! Выл кар Магнитогорск—ставыс пуҗас пыщкын да зоригҗас пыщкын.

Рабочөҗаслы стрөитөма ыжыд, југыд керкаҗас. Ыжыд комнатаҗасын—аслыс пөлөс мебель. Со креслө. Мышсө сылыс вештөҗ—артмас небыд диван. Стенҗасас—шкапҗас.

Керкаҗасын емөс театралнөҗ залҗас, кино, лыддысанинҗас. Быд керкаын—сөстөм да југыд столөвөҗ. Челадылы лөсөдөма детсад, јасли. Челадылөн емөс чачаҗас, ворсанторҗас, книгаҗас.

Олан керкајас костын—магаџинјас, школајас, больничаяс, фабрика-кухнајас.

Выл карјасын рабочөјјас олөны да ужалөны вылног. Рабочөј класс партіја вескөдлөм улын міјан странаөс пөртис социалистическөјө.

### Сөветјас.

Октябрса революціяөз міјан странаын ыжыдалисны помещікјас да капиталистјас. Журис налөн вөлі цар—первој капиталист да помещік Россіјаын.

Законјас капиталистјаслөн да помещікјаслөн вөлі лөсөдөма рабочөјјаслы да ужалыс крестаналы воча.

Партіја вескөдлөм улын рабочөјјас ужалыс крестанакөд өтув вөчисны Октябрса революція. Најө бостисны властсө ас кіө.

Быдлаын пондисны организујтчыны большевистскөј сөветјас.

Сөветјас мырддисны му помещікјаслыс да сетисны сіјөс крестаналы пөлзујтчыны. Мырддөма вөлісіз-жө капиталистјаслыс банкјас, заводјас, фабрикајас. Сөветјас пыр ужалысјас асныс пондисны управлајтны странаөн.

Сөветјаслөн ВКП(б) вескөдлөм улын лөины зев ыжыд вермөмјас—став страна па-ста промышленность, візму овмөс да культура кыпөдөмын.

Бөрҗыны да бөрҗөмаөн сөветҗасө вермөны лоны сөмын ужалыҗас.

Кулакҗаслы, попҗаслы, спекулантҗаслы да мукөд өтдор җөзлы сөветҗасын места абу.

## Сөветскөҗ сојуз – ужалыҗаслөн семја.

Став Сөветскөҗ сојузын олө 200 кымын сікас ассорңа җөз.

Олөны миҗан Сојузын татараҗас, башкірҗас, јеврејҗас, коміҗас да уна мукөд пөлөс җөз. Сөвет влаҗт мездіс тајө җөзсө царөн увтыртөмыс-нарҗитөмыс, грабітөмыс.

Сөвет влаҗт сетіс став тајө җөзлы өткод права. Сіҗө отсалө тајө җөзлы кыпөдны асыныс көҗајствосө да културасө.

## Ңеңечҗас.

Војвылын, тундраын, олөны ңеңечҗас. Најө віҗөны көрҗас. Најө щөщ вөралөны да кыҗөны чері.

Цар дырҗі најөс ңимтылісны міҗтөм ңімөн—самоједҗасөн да јаранҗасөн. Купечҗас, кулакҗас најөс быдногөн грабітлісны. Мукөд төварҗаскөд щөщ вајалісны віна. Вінаөн јукталөм бөрын ңеңечҗаслыс купечҗас донтөм доныс ңөбавлісны көрҗас да куҗас. Ңеңечҗас вөліны пемыдөс, велөдчытөмөс. Ез вөвны налөн врачҗас. Ңекодлы вөлі і көрҗасөс лөчитны.

Сөвет влаҗт веҗіс олөмсө ңеңечҗаслыс.

Тундраын организуйтома советјас. Сени лөсөдөма колхозјас. Государственнөй вузасан конторајас һөбөны һенечјаслыг кујас сөм вылө да төвар вылө. Тундраын востисны кооперативјас, школајас, больничјас, радио. Ветеринарјас лечитөны висмөм көрјасөс.

### Пјатилетка дорјыс.

Ми стрөитам выл олөм. Ми лөсөдим јон индустрија. Ми кыпөдам сиктса овмөс колхозјас, совхозјас пыр.

Ми нуөдам мирнөй политика. Мијанлы мукөд јөз мујас оз ковны.

Мукөд странаса капиталистјас ағҙөны мијанлыг вермөмјас. Налөн сөлөмыс оз инас. Најө полөны асланыс странаын революција лоөмыс. Најө лөсөдчөны мијанкөд војуйтны.

Мијанлы војна оз ков, но војна кежлө дагөс: мијан јон, бура вооружитөм Краснөй армија.



К. Је. Ворошилов.

1929-өд воын китајскөй генералјаслөн војскајасыс мукөд странаса капиталистјас индөд серти заводитлисны усласны советскөй граница вылө. Но Краснөй армија воча сувтис китајса војскалы да пунктис пом граница вылө усласөмлы.

Öнi мiјан Краснöј армијаос вооружитöма нöшта буржыка. Сijö чорыда вiзö СССР-лыг гранiцајас, вiзö мöд пјатiлетка олöмö пöртан мiрнöј строителство.

Весiг кiпидöс паста јöз му мiјанлы оз ков, но i асланым муыс, весiг öтi вершöк асланым муыс, некодлы огö сетöј

СТАЛIН.

## Тышкaсны шовiнистјаскöд.

Мiјан партија да сылөн вожд Сталин јортвескöдлöмулын СССР-са став ужалыс јöз öтувтчöмөн успешнöја строитöны социализм.

Партија да Сöвет власт зев јона тöждысöны став бöрö колöм националностјаслыг економикасö да културасö кыпöдны воын муныс националностјаскöд öтвыјöз. Ыжыд выманiје пуктысöö окраинаса торја националностјаслыг промышленност да вiзму овмöс кыпöдöм вылö. Учрежденијесын нуöдсö аскыв вылын гiжасöм да сорнитöм. Школајасын велöдöны аскыв вылын-жö. Асланыс пöвсыс-жö лöсöдсöны i кадрјас.

Но националнöј вопрос куза емöс бокö кежöмјас. Öтiкö, великорусскöј шовинизмлаң кежöм. Тајö кежöмыслөн пыщкöсыс националнöј кывлыс, культуралыс да оласноглыс торјалöмсö не казавны зiлöмын. Националнöј республикајас да областјас бырöдны лöсöдчöмын. Мöдкö, местнöј националнöј

шовінізмлаң кежөм. Тајө кежөмыслөн пыщкөсыс аслас націоналнөј кыщ пыщкө торјөдчыны да сиптысны зилөмын. Соціализм стрөитан общцөј делөыс вештысны зилөмын. Аслас націја пыщкын классјас кост протіворечијас тупкыны зилөмын.

Тајө кежөмыс петкөдлө важөн увтыртөм націјаса буржуазнөј да помещщичөј элементјаслыс пролетариат диктатураөн недовольствутчөмсө, Советскөј Сојузыс асшөрја государствоө торјөдчыны зилөмсө да сени помещщикјаслыс да капиталистјаслыс властлөсөдны зилөмсө.

ВКП(б) Комі Обком Крајком отсөгөн нуөдс ыжыд уж национал шовіністјасөс ердөдөм да вужнас нещыштөм могыс. Но коласјасыс кызі великорусскөј шовінізмлөн, сіз-жө і национал шовінізмлөн век-на емөс. Быд ужалыслы ас воҗас колө сувтөдны мөгөн неммірйтчытөг тышкасны тащөм кежөм-јасыскөд. Торја-нын национал шовінізмлаң кежөмкөд.

### **Капитализм странајасын.**

Капитализм странајасын—вөвлытөм чорыд крізіс. Сувтөны сурсјасөн фабрікјас, заводјас. Ужтөм јөз быдлун содө. Мујас кола-лөны көртөмөс.

Уна мільон крестана Америкаын, Польшаын да мукөд странајасын пөріны коры-

сө: Капіталістјас көсјоны крізісыс мездыгыны  
рабочөјјас шщөт вылө. Најө ңужөдөны  
ужаланлун. Чінтөны уждон. Гырыс рабо-  
чөјјасөс шыблалөны, а на местаө сувтөдө-  
ны челадөс.

Но сіјө оз отсав капіталістјаслы. Налөн  
кымын воғө, сымын жуждаммө крізісыс.

Рабочөјјас да ужалыс крестана капіта-  
лізм странајасын асланыс компартіјајас вес-  
көдлөм улын кужасны шыбытны капіталіст-  
јасөс.

Ставмувывса революціја вермас.

СССР—ставмувывса ужалыс јөзлөн отечество.

доґыс 1 шарт.  
Переплет 30 ур.